

2

SAVUNUCULUK,
EĞİTİM VE
HİZMETLERE
ULAŞTIRMA YOLU İLE
ANNE SAĞLIĞININ
İYİLEŞTİRİLMESİ
PROJESİ

[Bu proje T.C. Sağlık Bakanlığı ve Avrupa Birliği tarafından yürütölen Türkiye Üreme Sağlığı Programı kapsamında yapılmaktadır. Proje içeriği TEB'in sorumluluğu altında olup, hiç bir şekilde bu iki kuruluşun fikirlerini yansıtmaz.]

T.C. Sağlık Bakanlığı Üreme Sağlığı Programı kapsamında, AB finansmanıy-la TEB'in yürüttüğu "Savunuculuk, Eğitim ve Hizmetlere Ulaştırma Yolu ile Anne Sağlığının İyileştirilmesi Projesi", kısa adıyla "Güvenli Annelik" projesi, 2004 yılının Nisan ayında Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu'na sunulmuş ve bunu takiben 6 Aralık 2004'te Komisyon ile sözleşme imzalanarak yürütölmeye başlanmıştır.

Proje ortakları Batman ve Diyarbakır Eczacı Odaları'dır. Projenin toplam bütçesi 498. 554 Euro'dur ve bunun %89,01 ini Türkiye AB Komisyonu katkısıdır.

Savunuculuk, Eğitim ve Hizmetlere Ulaştırma Yolu İle Anne Sağlığının İyileştirilmesi Projesi'nin genel amacı, gebe kadınların doğum öncesi, doğum sırasında ve doğum sonrası bakım hizmetlerine ulaşmasını sağlamaktır. Proje, Batman ve Diyarbakır illerinin seçilmiş toplam en az 50 köyünde, 2 yıl içinde en az 500 gebe kadına ulaşarak, bu kadınların doğum öncesi bakım, doğumun sağlık personeli yardımıyla gerçekleştirilmesi ve doğum sonrası bakım ihtiyacının karşılanması konusunda bir farkındalık yaratma, güçlendirme, toplumsal destek ağları kurma ve kadınları sağlık personeline ulaştırma işlevi görecektir. Bu çerçevede söz konusu iki ilde birer merkez kurulmuş, gönüllü eczacılar ve sorumlu ebeler ekipler halinde köyleri ziyaret, gebeleri tespit, hastane ve araç eşleştirmesi ve tüm köy halkına yönelik eğitimler yapmaktadırlar. Merkezlerde ise rehber ve psikolojik danışmanlar, biyoloji öğretmenleri ve eğitici eczacılar aracılığıyla adölesan eğitimi ve savunuculuk çalışmaları sürdürölmektedir.

Projenin Genel Amacı

Anne ölüm oranlarının düşürölmeye katkıda bulunmak için gebe kadınlarda güvenli annelik ve üreme sağlığı alanında talep yaratmak, talebin karşılanmasını etkileyen nesnel engelleri ortadan kaldırmak ve talebi karşılayacak kişi ve kurumların harekete geçmesini sağlamak için bilinçlendirme, eğitim, hizmete ulaştırma ve savunuculuk çalışmaları yapmaktır.

Projenin Özel Amaçları

1- İstenmeyen ve erken gebeliklerin en yoğun olduğu illerden olan Batman ve Diyarbakır illerinin belirlenmiş köylerinde gebe kadınlara ulaşarak, bu kadınların doğum öncesi, doğum esnasında ve doğum sonrasında profesyonel bakım hizmetlerine ulaşmasını kolaylaştırmak, doğum öncesi ve sonrası bakım hizmetleri ile birlikte, erken evliliklerin önlenmesi, doğumun sağlık kurumlarında yapılması, doğum aralıklarının artırılması, gebelikte beslenme ve ilaç kullanımı ve kaliteli aile planlaması yöntemlerinin kullanılmasını da içeren güvenli annelik kavramı oluşturmak,

2- Seçilmiş köylerde yaşayan gebe kadınların profesyonel bakım hizmetlerini talep etmelerini sağlamak ve üreme sağlığı, sağlıklı beslenme, lohusalık dönemi, bebek bakımı hijyen gibi alanlardaki hakları ve potansiyel sorunları hakkında bilgilendirilmek üzere eğitimlerini sağlamak,

3- Proje kapsamında hizmet verilecek olan gebe kadınların, gebelik süresince periyodik kontrollerinin en yakın sağlık merkezine ulaştırılarak yapılmasını sağlamak,

4- Seçilen köylerde köy halkına yönelik olarak eğitim yapılması ve köylerde yaşayan gebe kadınların dışında-

ki diğer kesimlerin (diğer kadın ve erkek ergenler) konu hakkında bilgilendirilmesini sağlayarak, gebelik ve güvenli annelik konularında farkındalık ve davranış değişikliği yaratmak, böylelikle güvenli anneliği sosyal bir olgu alanı olarak tanımlamak,

5- Konuyla ilgili bürokratlar ve medya mensupları ile düzenlenecek olan bilgilendirme toplantısı ve yerinde ziyaretlerle güvenli annelik ve üreme sağlığı konularında bilinçlenmelerini sağlamak,

6- Projenin ortakları ve bağlantılı kuruluşlarla toplantılar düzenleyerek, projeye destek ve projenin sürdürülebilirliği konusunda yerel kapasite yaratmak,

7- Batman ve Diyarbakır'da üreme sağlığı ve cinsel sağlık alanında köy eğitimleri ve eğitici eğitimleri yapmak üzere eczacı eğitmek,

8- Adölesanlarda üreme sağlığı ile ilgili olarak rehberlik ve psikolojik danışmanlık uzmanları ve biyoloji öğretmenlerini, aile planlaması ve güvenli annelik konularında eğitmek, eğitim sonrasında ilköğretim okullarının orta bölümleri ve liselerde eğitim yapmalarını sağlamaktır.

GERÇEKLEŞTİRİLEN FAALİYETLER

1-İL KOORDİNASYON MERKEZLERİNİN AÇILMASI:

1.1. Proje İl Koordinasyon Merkezleri Oluşturulması

Projenin birinci ayında Batman ve Diyarbakır Eczacı Odaları Merkezleri'nde kurulması gereken ofisler, yapılan yer tespiti ve küçük inşaat işlerinden sonra kurulmuştur.

1.2. Ofislerde Donanım Sağlanması

KDV muafiyet belgesinin gelmesinin ardından her bir il için ofis ekipmanları olarak birer bilgisayar, telefon, yazıcı alınmış; iletişim için telefon hattı ve internet bağlanmıştır.

1.3. Personelin İstihdam Edilmesi

Personel alımı, projenin birinci ayında gerçekleştirilmiştir. 18 Ocak 2005'de Diyarbakır ve Batman İl Koordinatörleri ve Proje Asistanları Ankara'ya gelmişlerdir. Tüm gün süren toplantıda, proje ekibi hem projeye il-

gili bilgilendirilmiş, hem de kendilerine "Cinsellikte İletişimin Yolları" konusunda eğitim verilmiştir.

1.4. Minibüs Alınması ve Tefrişi

İkisi Diyarbakır, biri Batman'da saha çalışmasında kullanılmak üzere toplam üç araç proje bütçesinden alınmıştır.

2 - ÖN HAZIRLIKLAR

2.1. Ön ve Son Test Hazırlanması

Köylerde kullanılmak üzere ön ve son testler eylem planında öngörüldüğü gibi projenin ilk ayında tamamlanmıştır.

2.2. Gönüllü Eczacıların Tespit Edilmesi

16-17 Şubat'ta basın toplantılarını takiben eczacılara yönelik, projeyi ve projede eczacıya düşen görev ve sorumlulukları aktarmak üzere her iki ilde de toplantılar düzenlenmiştir.

Toplantılarda Proje Genel Koordinatörü eczacıdan beklenenleri ve sorumluluklarını, Oda başkanları projeyi

neden desteklediklerini ve eczacının yapması gerekenleri, Proje Koordinatörü de projeyi detaylı olarak anlatmışlardır. Diyarbakır'da 49 eczacı, Batman'da 35 bölge eczacısı toplantıya katılmıştır. Gönüllü eczacılar, proje ortakları olan Diyarbakır ve Batman Eczacı Odaları tarafından, bölgelerdeki tüm eczacılar ile yüz yüze görüşme yapılmak suretiyle saptanmıştır.

2.3. Faaliyetleri Başlatma Toplantısı Düzenlenmesi

Projeyi, proje ortaklarını ve işbirliği yapılan kurumları yerel ve ulusal basına tanıtmak, işbirliği çağrısını yapmak amacıyla Şubat ayında "Faaliyetleri Başlatma Toplantısı" gerçekleştirilmiştir. İlk toplantı, 16 Şubat 2005 tarihinde Diyarbakır'da düzenlenmiştir. Toplantıya Genel Koordinatör, Proje Koordinatörü, Saha Koordinatörleri, Diyarbakır Eczacı Odası Başkanı, İl Sağlık Müdürü, Güneydoğu Gazeteciler Cemiyeti Başkanı ve Diyarbakır Milletvekili İrfan Yazıcıoğlu katılmıştır. Diğer toplantı 17 Şubat 2005'te Batman'da gerçekleştirilmiştir. Toplantıya Genel Koordinatör, Proje Koordinatörü, Batman Eczacı Odası Başkanı, İl Sağlık Müdürü ve Vali

Yardımcısı katılmıştır. Her iki toplantıda da ilgili taraflar kısa birer konuşma yapmış ve projenin bölge halkının bilinçlenmesine ve sağlığının iyileştirilmesine katkı vermesi dileklerini iletmışlerdir. Diyarbakır'da 12, Batman'da 12 medya temsilcisi toplantıya katılmıştır. Her iki ildeki basın toplantılarına il eczacıları da katılmıştır. Basın toplantısı öncesinde 1 radyo haberi yayınlanmıştır. Toplantı ve projeye ilgili haberler, ertesi gün ve daha sonraki günlerde hem yerel hem de ulusal medyada yer almıştır. Toplam 14 gazete haberi, 3 TV haberi yayınlanmıştır.

3- GEBELERİN SAĞLIK KURULUŞLARINA ULAŞTIRILMASI

3.1. Eğitilmiş Gönüllü Eczacıların Köylerle Eşleştirilmesi

Eğitilmiş eczacıların köylere dağıtımını Şubat ayı sonu itibarıyla gerçekleştirilmiştir. Eğitilmiş gönüllü eczacıların; İl Valilikleri, İl Sağlık Müdürlükleri ve İl Koordinasyon Merkezi tarafından belirlenecek köylerle eşleştiril-

mesine, gerekli araçların hazır olmasıyla beraber Nisan ayında başlanmıştır.

3.2. Sağlık Ocağı ve Ebe Toplantıları

Diyarbakır ve Batman'da seçilen sağlık ocakları ve ebelerle, İl Sağlık Müdürlüğü AÇSAP Şube Müdürlüğü tarafından bağlantı kurulmuş ve projede görevli olan ebeler, hemşireler belirlenmiştir.

3.3. Minibüslerin Harekete Hazır Hale Gelmesi

Diyarbakır'ın iki aracından bir tanesi Mayıs ayında gönderilmiştir. Haziran ayında da diğer iki araç hazır olmuş ve illere gönderilmiştir.

3.4. İlk Köy Muhtar Ziyaretleri

Köy muhtarlarını ziyaretler, Diyarbakır'da Mayıs ayında, Batman'da Haziran ayında başlamıştır. Her iki ilde de proje köylerindeki muhtarların ziyareti yapılmış, proje, köy muhtarları tarafından olumlu karşılanmıştır.

3.5. Köylerde Ön ve Son Test Uygulanması

Nisan ve Ağustos ayları içerisinde, Diyarbakır köy ziyaretlerine daha önce başlandığı için, köy ön testleri yapılmaya başlanmıştır. Batman'da Temmuz ayında köy ön testleri yapılmıştır. Diyarbakır'da bu dönem içinde toplam 140 gebe tespit edilmesine rağmen 51 gebeye ön test uygulanabilmiştir. Bunun en önemli nedenleri eğitim düzeyinin çok düşük olması ve dil sorunudur. Proje çerçevesinde bugüne kadar toplam 264 gebeye öntest uygulanmıştır. Uygulama devam etmektedir.

3.6. Köylerde Gebe Kadın Tespiti

Diyarbakır ve Batman'da gebe tespiti yapılmaya Nisan ayı itibarıyla başlanmıştır. Bu dönem içinde Diyarbakır'da 56 kez köy ziyareti yapılmıştır. Bu ziyaretlerde toplam 448 gebe, 43 loğusa tespiti yapılmış ve beslenme, aşı, gebelik, aile planlaması yöntemleri, hijyen konularında bilgi verilmiştir. 15-49 yaş grubundaki kadınlardan 1108 kişiye ulaşılmıştır. Ulaşılan bu kişilere gebelik, aile planlaması, hijyen konularında bilgi verilmiştir.

3.7. Gebelerin Programa Katılımı

Tespit edilen 448 gebeden çoğu programa katılma konusunda olumlu bir tutum sergilemişlerdir.

3.8. Gebe Takip Fişlerinin Doldurulması ve Veri Tabanına İşlenmesi

Gebelerin tespit edilmesinin ardından, gebe izlem fişleri doldurulmakta ve bu sayede gebelerle ilgili detaylı bilgi alınmaktadır.

3.9. Sosyal Güvenlik İşlemlerinin Yapılması

Programa katılan gebelerin izlem fişlerinde sağlık güvencelerinin olup olmadığı sorulmakta ve yeşil kartla ilgili bilgi verilmektedir.

3.10. Doğum için Araç Ayarlanması

Ziyaret edilen köylerde kimlerde araç olduğu ve kimlerin gebeleri doğum için sağlık kurumlarına götürceği ile ilgili çalışmalar Nisan ayından itibaren yapılmaya başlanmıştır.

3.1.1. Köy İzlem Formu Geliştirilmesi ve Doldurulması

Köy izlem formları geliştirilmiştir ve her köy için tutulmaktadır.

3.1.2. Güvenli Anne Sertifikası Dağıtılması

Saha ziyaretleri başlamıştır. Gebe kadınlar tanındıkça ve bilgilendirildikçe güvenli anne sertifikalarının verilmesine başlanacaktır.

4 - EĞİTİM ÇALIŞMALARI

4.1. Eğitimlerin Planlanması

4.1.1. Eczacı Eğitimlerinin Planlanması

Eğitim programının geliştirilmesi kapsamında Proje Eğitim Danışmanı ve proje destekleyici kuruluşları; Hacettepe AIDS Tedavi ve Araştırma Merkezi Koordinatörü, TEB Cinsel Sağlık Eğitim ve Danışma Merkezi

Koordinatörü aynı zamanda Proje koordinatörü, TEB Eczacılık Akademisi Koordinatörleri ve Proje Eğitim Koordinatörü'nün katıldığı ilk toplantı 4 Ocak 2005 tarihinde TEB Merkez Binası'nda yapılmıştır. Toplantıda projenin yüz yüze eğitim programının içeriği ve bu içeriğin kimler tarafından verileceği tespit edilmiştir. 10 Ocak 2005 tarihinde, Proje Eğitim Koordinatörü, Proje Asistanı ve TEB CSEDM Koordinatörü'nün katıldığı bir toplantı yapılarak, eğitim programının detayları görüşülmüştür. Bu dönem içinde eğitime katılacak eczacılardan gelen öneriler dikkate alınarak eğitim programı 40 saatten 38 saate düşürülmüştür.

4.1.2. Öğretmen Eğitimlerinin Planlanması

Eğitim programının geliştirilmesi kapsamında Proje Eğitim Danışmanı, proje destekleyici kuruluşları; Hacettepe AIDS Tedavi ve Araştırma Merkezi Koordinatörü, TEB Cinsel Sağlık Eğitim ve Danışma Merkezi Koordinatörü (aynı zamanda Proje Koordinatörü), TEB Eczacılık Akademisi Koordinatörleri ve Proje Eğitim Koordinatörü'nün katıldığı ilk toplantı 4 Ocak 2005 tarihinde TEB Merkez Binası'nda yapılmıştır. Toplantıda

projenin eğitim programının içeriği ve bu içeriğin kimler tarafından verileceği tespit edilmiştir. 10 Ocak 2005 tarihinde, Proje Eğitim Koordinatörü, Proje Asistanı ve TEB CSEDM Koordinatörü'nün katıldığı bir toplantı yapılarak, eğitim programının detayları görüşülmüştür. Diyarbakır ve Batman İl Milli Eğitim Müdürlükleri ile temasa geçilmiş ve bu projede gönüllü çalışacak öğretmenlerin tespiti ve görevlendirilmesi istenmiştir. Eğitim sonucunda 59 öğretmen sertifikaya hak kazanmıştır. Öğretmenler okullarında hem adölesanlara hem de velilere yönelik eğitimler yapmaya başlamıştır. Eğitim kayıtları düzenli olarak tutulmakta ve Projemizin Koordinasyon Kurulu tarafından değerlendirilmektedir.

4.2. Eğitim Materyali Geliştirilmesi

4.2.1. Hazır Materyallerin Temini

Bu kapsamda Ocak ayında, UNICEF; T.C. Sağlık Bakanlığı, Türk Eczacıları Birliği yayınları ve diğer kurumlardan elde edilen 50 kadar kitap Diyarbakır ve Batman Proje Ofislerine gönderilmiştir.

4.2.2. Eğitim Materyali Güncellenmesi ve Çoğaltılması

Proje çerçevesinde Ocak ayında, eczacılara yönelik olarak geliştirilen ders içerikleri ders notu olarak kitapçık haline getirilmiş ve çoğaltılmıştır.

4.3. Eğitici Eğitimleri

4.3.1. Eczacı Eğitimlerinin Yapılması

Eczacı Eğitimleri 26 Şubat ve 2 Mart 2005 tarihleri arasında Diyarbakır'da gerçekleştirilmiştir. Diyarbakır'dan 30, Batman'dan 12 eczacı, eğitici eğitimlerine katılmış ve toplam 42 eczacı sertifika almaya hak kazanmıştır. Üreme sağlığı ve cinsel sağlık, gebelik, doğum, gebe, loğusa ve yenidoğan bakımı, beslenmesi, HIV/AIDS ve CYBH, HIV/AIDS'in sosyal boyutu, cinsellikte iletişim, aile Planlaması yöntem ve danışmanlığı, güvenli cinsel yaşam, vb. konularını kapsayan 5 günlük bir eğitici eğitimi verilmiştir. Eğitim 2 ayrı gruba aynı anda paralel eğitim olarak verilmiştir. Eğitimin ilk dersi olarak proje yeniden aktarılmış ve eczacının rolü net

olarak belirlenmiştir. Ders notlarını içeren kitapçık katılımcılara dağıtılmıştır. Eğitimde ön test ve son test uygulanmıştır. Her gün toplantı kayıt formu ve her derste devam çizelgesi tutulmuştur. Her ders bitiminde "Değerlendirme Kağıdı" dağıtılmıştır. Ön-Son test sonuçlarına göre eczacıların bilgi ve tutumlarında %30 oranında artış olmuştur.

4.3.2. Öğretmen Eğitimlerinin Yapılması

Rehber ve biyoloji öğretmeni eğitimleri Milli Eğitim Müdürlükleri ile yapılan yazışmaların uzaması sonucunda, 11-15 Nisan 2005 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

4.4. Köy Eğitimleri

4.4.1. Gebelerin Eğitilmesi

Bu zamana kadar toplam 448 gebeye gebelik, hijyen, ilaç kullanımı, AP yöntemleri, fenil-ketönüri, kolostrum, laktasyon konusunda eğitimler verilmiş ve gerekli durumlarda bu kişilerin hastaneye yönlendirmesine çalışılmıştır. Ayrıca ebelikte tetanoz aşısı, doğum sonrası çocukta aşı konularında eğitimler verilmiştir.

4.4.2. Erkek Eğitimleri

Gidilen köylerde eğitime katılacak erkek, saha ziyaretlerinin çalışma vakitlerine denk gelmesinden dolayı henüz bulunamamıştır.

4.4.3. Kadın Eğitimleri

Gidilen köylerde eğitime katılan kadınların sayısı Diyarbakır ve Batman İl koordinasyon merkezlerinde kayıt edilmektedir. 1108 kadına gebelik, hijyen, ilaç kullanımı, AP yöntemleri, fenil-ketönüri, kolostrum, laktasyon konusunda eğitimler verilmiş ve gerekli durumlarda bu kişilerin hastaneye yönlendirmesine çalışılmıştır. Ayrıca gebelikte tetanos aşısı, doğum sonrası çocukta aşı konularında eğitimler verilmiştir.

4.5. Adolesan Eğitimleri

Öğretmenler her iki ilde toplam 2456 adolesana, üreme sağlığı ve cinsel sağlık konularında bilgi vermişlerdir. Öğretmenlerin yaptıkları eğitimleri kaydetmeleri için "Adolesan Eğitim Çizelgeleri" oluşturulmuştur; bu

formlara, ne zaman, kaç kişiye eğitim verdiklerini ve eğitimin konusunu kaydetmektedirler. Bir öğretmenimiz de 3 veliye bilgilendirme yapmıştır. Veli eğitimleri "Anne-baba Eğitim Çizelgesi'ne" kaydedilmiştir. Özellikle gençlerin üreme sağlığı ve cinsel sağlık alanında eğitilmesinin bölgede güvenli cinsel davranış geliştirilmesi için etkili bir yol olduğu gözlenmektedir. Bu eğitimler önümüzdeki dönem de devam edecektir.

5- SAVUNUCULUK ÇALIşMALARI

5.1. Proje Tanıtım Toplantısı Düzenlenmesi

Proje ile ilgili detaylı bilgi vermek ve projenin hazırlanma aşamasında verdikleri desteğin proje uygulama aşamasında da devamını istemek için, 25 Ocak 2005'te Diyarbakır ve 27 Ocak 2005'te Batman İl

Sağlık Müdürlüğü'ne, Valiliğe ve Rehberlik Araştırma Merkezlerine birer ziyaret yapılmıştır. Ziyaretler; Proje Koordinatörü, Proje Koordinasyon Ekibi'nden 3 kişi, Proje II Koordinatörü, Oda Başkanları ve Oda yönetiminin ilgili kişilerin katılımı ile gerçekleştirilmiştir.

5.2. Basın Toplantısı Düzenlenmesi

Proje tanıtım toplantısı ile basın toplantısı birleştirilmiştir. Toplantıya Diyarbakır'da 12, Batman'da 12 medya temsilcisi katılmıştır. Her iki ildeki basın toplantılarına il eczacıları da katılmıştır.

5.3. Üst Düzey Yönetici ve Basın Mensubu Ziyaretleri

İl Proje Koordinatörleri, projede görev alacak ebelerin tespiti, projeye ilgili çalışmaların aktarılması ve izinlerin alınması gibi nedenlerle Valiliği, İl Sağlık Müdürlüğü'nü, İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nü ve RAM'ları sık sık ziyaret etmişlerdir. Bu ziyaretlerin sayısı Diyarbakır için 27, Batman için 19'dur. Ayrıca yerel ve ulusal medya mensupları ile görüşmelere devam edilmiştir.